

*Protestni
priručnik
za studente*

Osnovno pitanje svake borbe je oduvek bilo pitanje strategije i taktike, odnosno osmišljavanja i formulisanja dugoročnih ciljeva i planiranja niza neposrednih akcija kojima bi se do tih ciljeva došlo.

Prirodno je da je cilj svake borbe pobjeda. Takođe je očigledno da se pobjeda u svakoj borbi postiže jasnim i trezvenim sagledavanjem svoje trenutne pozicije, cilja koji se proklamuje i metoda kojima se što efikasnije i što trajnije ukida jaz između ova dva.

Borba za socijalna prava učenika i studenata nije izuzetak.

Cilj ovog teksta je doprinos studentskoj socijalnoj borbi opštom analizom problema sa kojima se suočavamo i predlaganjem što konkretnijih smernica za njihovo rešavanje.

Protiv čega se borimo

Naši problemi su mnogi i raznorodni, variraju od fakulteta do fakulteta, od konkretnih i lokalizovanih - poput pitanja sapuna u toaletima i grejanja zgrade, preko pitanja (ne)dostupnosti resursa nekih fakulteta, do načelnih i opštih – poput pitanja uticaja Bolonjske deklaracije na sistem višeg i visokog obrazovanja, ili pitanja (ne)opravdanosti postojanja školarina na državnim univerzitetima i višim školama.

Jedan zajednički uzrok ovih problema je pre svega onaj materijalni - **dugogodišnja zapuštenost sistema obrazovanja, usled nedovoljnog finansiranja njegovih institucija**. Ova zapuštenost je za posledicu imala pojave koje su takođe materijalne prirode.

Pre svega, u oči upada drastično opadanje kvaliteta obrazovanja koje se dobija na fakultetima, a samim tim i kvaliteta stručnjaka i intelektualaca koji se tamo proizvode.

Pored toga, za neke možda trivijalna, ali za većinu studenata svakako bitna posledica je skandalozno opadanje kvaliteta boravka na samom fakultetu, kao i sve manja dostupnost literature ili sredstava moderne komunikacije, u prvom redu interneta, još su neki od simptoma zapuštenosti.

Naravno, najteža posledica nedovoljnog finansiranja visokoobrazovnih ustanova jeste upravo smanjenje njihove dostupnosti širim slojevima mladih – čiji roditelji takođe plaćaju porez vlasniku tih ustanova, državi.

Apsurdna mera uvođenja školarina na državne univerzitete od strane režima Slobodana Miloševića devedesetih je, pored reketiranja onih koji su upisali fakultete kao samofinansirajući studenti, naplaćujući im po drugi put nešto što je već plaćeno porezom njihovih roditelja, u startu onemogućila sticanje visoke stručne spreme za velik broj mladih ljudi, diskriminišući ih na osnovu materijalnog stanja, stvarajući uslove za praksu klasne podele mladih koja se zadržala do današnjih dana.

Drugi uzrok naših problema je **neodgovorno eksperimentisanje sa novim i neproverenim oblicima ustrojstva visokoobrazovnih ustanova**, što državne univerzitete pretvara u nimalo bezazlene socijalne laboratorije, a studente u statističke brojke koje svojim životima svedoče o (ne)uspesima takvih eksperimenata.

Kvalitet tzv. „bolonjskog procesa“ je upitne prirode ne samo u Srbiji već i u ostatku Evrope – ako je suditi po desetinama hiljada studenata koji su u zemljama poput Italije, Španije i Austrije dali sve od sebe da uspore i čak ukinu obrazovne reforme po modelu Bolonjske deklaracije.

Problemi bolonjskog procesa u Srbiji mogu da se podele na strukturne probleme i probleme sprovođenja, što će reći one koje „Bolonja“ sadrži u sebi i one koji su nastali kao proizvod beskrajno maštovite tuposti naših zakonodavaca prilikom uvođenja ove reforme na naše univerzitete.

U prvu grupu spada činjenica da „Bolonja“ predviđa uvođenje skraćениh kurseva na fakultete, za koje se dobija zvanje „bečlera“ (od engleskog *bachelor*), dok za stepen VII-1 stručne spreme, „master“ (od engleskog *master of arts/sciences*, bivši naziv „diplomirani“; iako u nekim zemljama engleskog govornog područja ovo zvanje jeste jednako zvanju magistra nauka, kod nas se to zvanje ukida ovim reformama, dok „master“ po zakonu predstavlja novi naziv za „diplomirani“), ova reforma predviđa dodatne dve ili tri godine. **U osnovi, „bečleri“ će biti nedoškolovali kadrovi raznih profesija, čije zapošljavanje još uvek nije sasvim izvesno, a čak i kada (ako) im se neki poslovi budu našli, oni će bez sumnje biti kvalitativno različiti - pre svega manje plaćeni - od poslova za koje će biti traženi „masteri“.**

Pored strukturnog nedostatka kakvo je stvaranje neupotrebljivog stepena stručne spreme, sistem bodovanja koji predviđa „Bolonja“ predstavlja ekstreman zaokret ka svođenju kvaliteta znanja studenta na isključivo kvantitativnu vrednost, što ulogu ispitivača manje više svodi na ulogu činovnika koji sabira „tačno“ i „netačno“. Ako se ranije smatralo da je nedostatak

konvencionalnog ocenjivanja upravo taj da premalo ostavlja mesta za kreativnost i razmišljanje „van kutije“, onda se ta primedba utoliko više odnosi na digitron-ispitivanje u bolonjskom procesu! **Veoma štetan nusproizvod ovakvog merenja znanja, u koje je uključeno i bodovanje sada obaveznog prisustva na času, jeste činjenica da je time veoma otežano, a često i onemogućeno studiranje onim studentima koji žele da rade uporedo sa studiranjem.**

Jasno, ovi problemi su samo klimava osnova na koju dolazi problematična nadgradnja od strane živopisne gospode koja sede u našoj Skupštini i Vladi. Naime, **budžetska mesta su predviđena samo za „bečler“ studije, dok je finansiranje „master“ studija prepušteno materijalnim mogućnostima studenta ili dobroj volji uprave fakulteta.** Osim toga, uvođenje rangiranja čini gotovo nemogućim povratak studenta na budžet, ukoliko se desi da student jednom padne na samofinansiranje. Tako rigorozne mere će mnoge studente koštati ne samo godine već i same mogućnosti nastavka studija!

Nije sporedno ni pitanje odnosa među studentima – može li kolegijalnost i korektno ophođenje zaživeti u sistemu gde se studenti takmiče za veoma mali broj budžetskih mesta, usmereni jedni protiv drugih. Može li „kolega“ u takvoj atmosferi biti išta drugo sem sarkastičnog vida oslovljavanja?

Zbog nedostatka mesta, ovde se nećemo iscrpno baviti izuzetno heterogenom kategorijom sitnih tehničkih i birokratskih nedostataka kojima svaki fakultet obiluje.

Dovoljno je primetiti koliko je dosadašnje stanje doprinelo njihovom širenju i produbljivanju i zapitati se može li uopšte ova i ovakva reforma visokog obrazovanja učiniti išta da se oni adekvatno reše, ili barem ne pogoršaju.

Za šta se borimo

Naši problemi se razlikuju u nivoima.

Konkretni i partikularni problemi na prvi pogled izgledaju lakše rešivi, te, po mišljenju nekih, treba da se stave u prvi plan studentskih protesta, kao tačke na zvaničnom spisku zahteva.

Oni koji to tvrde polaze od pretpostavke da je njihovo rešavanje relativno jeftino za državu – što je tačno – i da zahtevi koji se odnose na njihovo rešavanje mogu iza sebe da okupe najširu masu studenata na pojedinom fakultetu, pa da je, po tom principu, taktički najzdravije izabrati skup partikularnih problema zajedničkih za većinu fakulteta na univerzitetu, kako bi iza njih stala što veća masa ljudi na nivou univerziteta.

Na prvu loptu, takav predlog strategije deluje sasvim racionalno. Ne postavljaju se grandiozni ili nedostižni zahtevi, fokusira se na goruće probleme za datu školsku godinu – zbirni upis, smanjenje školarina, usporavanje pune primene novog Zakona o visokom obrazovanju, produžavanje prelaznog perioda idr.

Iskustvo svih dosadašnjih studentskih protesta, od 2006 do sada, ukazuje na neke temeljne greške u takvom pristupu.

Raniji protesti su se dosta brzo raspali po šavovima raznih fakulteta, upravo zbog toga što su državni činovnici uspeali da se iscenkaju sa određenim „liderima“, nakon čega su oni uticali na svoje kolege da se povuku iz šireg protesta, ostavljajući studente ostalih fakulteta da borbu nastavljaju sami. Što je još gore, nakon što bi se protest, tako probušen na nekoliko mesta, ispumpao, vlasti bi za godinu dana preduzele mere da povuku sve ustupke koje su pod pritiskom učinili. Pošto su ti ustupci pre svega finansijske prirode, vlasti bi, u saradnji sa upravama fakulteta, beskrupuloznim povećanjima školarina za novu školsku godinu nadoknađivale novac koji im nismo dali u prethodnoj.

Izuzev raznih vidova moralnog iščudavanja, ovde takođe moramo biti spremni da priznamo racionalnost takvog postupka.

U protestu koji se bori za partikularne ustupke, prirodno je i očekivano da će se neke grupe povući kada im se učine neki takvi ustupci. Kada protestujemo, ne borimo se za čast i uzvišenost nego branimo interese koji su nam ugroženi.

Različitost i usitnjenost naših zahteva ostavlja manevarski prostor za vladajuće strukture da se tim interesima pozabave odvojeno i selektivno. U takvoj situaciji računati na apstraktni ideal „sloge“ i ostanka u protestu zarad „čistih ideala“ nije realno. Ako želimo da naši protesti budu masovni, da naša borba uključuje što veći broj studenata, moramo imati zahteve iza kojih će stati svi studenti u protestu i koji se ne mogu ispuniti selektivno.

Što je još važnije, ako ne želimo da svake godine počinjemo ispočetka, od same nule, od suštinske je važnosti da zahtevi budu formulisani tako da njihovo ispunjenje ne bude puko „lečenje simptoma“ već trajno otklanjanje uzroka problema. Protestovanje protiv simptoma, bez pretenzija da se izađe na kraj sa uzrokom nije ništa drugo do običan sizifovski posao!

Formulisanje ciljeva borbe je strateško pitanje i kao takvo mora da ima opšti i dugoročni karakter.

U svrhu što bolje komunikacije s javnošću i skupljanja što šire podrške, ti ciljevi moraju otvoreno i jasno biti izneti u formi zahteva protestnog pokreta.

Na početku smo prepoznali i izdvojili dva načelna i opšta problema: **dugogodišnju zapuštenost ustanova visokog obrazovanja usled nedovoljnog finansiranja**, što je rezultiralo uvođenjem školarina i opadanjem kvaliteta nastave i **neodgovorno eksperimentisanje oličeno u uvođenju bolonjskog procesa, koji je do sada propao gde god je bio uveden**, što je, kako se pokazalo, imalo kumulativan efekat sa prethodnim problemom i dodatno pogoršalo već dovoljno težak položaj studenata na državnim univerzitetima.

Uvereni da će samo otklanjanje ova dva ključna i fundamentalna problema omogućiti poboljšanje položaja studenata, predlažemo da prvi i osnovni zahtevi studentskih socijalnih protesta budu:

Povećanje državnih izdvajanja za obrazovanje – ukidanje školarina bez smanjenja broja studenata koji se primaju na fakultete!

Reforma visokog obrazovanja u interesu studenata – zaustavljanje bolonjskog procesa i rad na poništavanju razornih posledica koje je Bolonjska deklaracija imala po visoko školstvo!

Ovi osnovni zahtevi studentske borbe ne stoje u suprotnosti sa rešavanjem pojedinačnih problema na svakom fakultetu. **Oni garantuju koheziju i nedeljivost studentskog protesta i stabilnost rešenja pojedinačnih problema fakulteta.** Jedino na takav način se može zadržati kritična masa neophodna za vitalan i uspešan protestni pokret.

Važno je razumeti da reforma visokog obrazovanja u interesu studenata nije ostvariva bez neposrednog i što šireg učešća studentske populacije u njenom osmišljavanju i sprovođenju. Organizacione strukture razvijene tokom protesta mogu imati ogroman inkluzivni potencijal u ovom procesu.

Kako se borimo

Pored strateškog pitanja formulisanja zahteva, važno je imati jasna taktička rešenja za protest – u prvom redu je to utvrđivanje organizacionih osnova na kojima protest počiva i imperativa kojih se mora pridržavati da bi uspeo.

Poput svakog socijalnog protesta, studentski protest takođe pretenduje na pridobijanje što šire studentske baze, odnosno na omasovljavanje. Razlog za to je činjenica da studenti, kao

društvena grupacija bez formalne političke ili ekonomske moći, na vlasti mogu uticati jedino masovnim akcijama sindikalnog tipa, poput obustave rada fakulteta ili blokada saobraćaja.

Masovnost se gradi u prvom redu apelovanjem na zajedničke interese ciljne grupe i isticanjem činjenice da se zajednički problemi mogu rešiti jedino snagom kolektivnih napora.

To, međutim, nije samo po sebi dovoljno. Na duge staze, svaki pokret, pa tako i studentski, mora da se dokaže masama koje je pozivao u borbu. Mora da dokaže ne samo svest o postojanju datih problema, već i sposobnost da pravi primetne pomake u njihovom rešavanju, koje je potom u stanju da brani.

O toj sposobnosti ne može biti govora bez odgovarajućih borbenih struktura. Priroda tih struktura mora, sa jedne strane, biti bliska masama koje želimo da integrišemo u borbu, mora biti inkluzivna.

To sa sobom povlači stvaranje **struktura na kojima se što veći broj studenata što lakše informiše o razlozima i metodama studentske borbe, te od pukog simpatizera ili običnog „šetača po potrebi“ postaje svestan subjekt socijalne borbe**, sposoban i voljan da se što više angažuje i, osim svojim prisustvom, doprinosi i svojim uvidima u situaciju i analizom i konstruktivnom kritikom dotadašnjeg rada.

Sa druge strane, te strukture moraju biti što otpornije na politikantske manevre i pokušaje uzurpacije, sabotiranja i razbijanja protesta od strane vladajućih struktura i njima lojalnih studenata (poput omladinaca vladajućih partija ili pripadnika ekstremno desnih, fašističkih grupa).

To pre svega znači da su nam potrebne **što otvorenije, demokratične strukture, u svakom trenutku podložne kontroli i uticaju studentskih masa koje vode**.

Takođe, te strukture moraju biti svesno formirane kao borbene strukture. **Odluke i zaključci takvih struktura moraju biti obavezujućeg karaktera za sve studente u protestu, kako bi**

se održala unutrašnja kohezija i protestno jedinstvo studenata.

Iz navedenih razloga se vidi organska nesposobnost „zvaničnih predstavničkih tela“ fakulteta i univerziteta, kao što su institucije studentskog parlamenta ili funkcija studenta prodekana/prorektora.

Studentski parlament je institucija za stalan i zatvoren krug ljudi, koji lično imaju legalitet da predstavljaju studente svog fakulteta/univerziteta, po svojoj savesti i svom ličnom nahodjenju. Za „studentske predstavnike“ se u startu pretpostavlja da su poštene ljudi i najupućeniji u data pitanja. Vlasti i uprave fakulteta/univerziteta prihvataju da pregovaraju isključivo sa njima, iza zatvorenih vrata, nakon čega oni svoju odluku – koju mogu, a ne moraju da pravdaju, u zavisnosti od ličnog poštenja – saopštavaju studentima u protestu. Nisu dužni da svoje stavove usklađuju sa voljom masa i nisu dužni da prihvataju sugestije nijednog pojedinca iz masa.

Karakter ove institucije je zatvoren, formalistički i nedemokratski, te je stoga ranjiva i podložna brojnim manevrima od karijerizma do žrtvovanja ciljeva usled podmićivanja ili pretnji od strane vlasti ili uprava fakulteta/univerziteta.

Sve ove karakteristike su još izraženije kada se radi o funkciji **studenta prodekana/prorektora, jednog jedinog čoveka koji pretenduje na to da, uz studentski parlament predstavlja čitav svoj fakultet.**

Iz ovih činjenica jasno zaključujemo da su masovnom i borbenom studentskom pokretu potrebne alternativne strukture, koje izlaze iz okvira nametnutih statutima odozgo.

Iskustva Studentskog protesta 2006/07. godine i iskustva masovnih blokada sveučilišta i veleučilišta u Hrvatskoj 2009. godine nam pokazuju da te strukture mogu jedino biti **studentski zborovi** (ili studentski plenumi, kako su nazivani u Hrvatskoj).

Studentski zborovi su direktno demokratske borbene strukture. Kao otvoreni forumi, gde svaki student ima pravo da diskutuje i glasa o pitanjima strategije i taktike studentske socijalne borbe, oni su **inkluzivnog, informativnog i edukativnog karaktera**, što ih čini prirodnim izborom za svaki pokret koji teži omasovljavanju i što većem i bržem širenju i unapređivanju svojih ideja.

Odluke zbora su javne i podložne kritikama, izmenama ili povlačenju od strane učesnika zbora. To zbor čini neuporedivo otpornijim na tajne manevre i malverzacije iza zatvorenih vrata, kojima su tako podložna „legalna studentska predstavnička tela“. **Zbor, naravno, može da delegira određene studente u pregovarački tim ili ad hoc radne grupe za potrebe protesta. Ovi delegati nisu vođe zbora, već imaju imperativni mandat – njihovi postupci u ime protesta su u potpunosti određeni glasanjem na zboru, koji uvek ima poslednju reč kada se radi o prihvatanju ili odbijanju njihovih predloga. Nijedan predlog se ne primenjuje bez većinske odluke zbora.**

Institucija studentskog zbora je jedino legitimno telo koje izražava volju studenata u protestu, njihove strateške ciljeve i zahteve i koje prirodom svoje strukture omogućava opstanak i razvoj unutrašnje dinamike studentske socijalne borbe!

**Samo masovnom akcijom se postižu trajna rešenja!
Samo borba za trajna rešenja ima masovan odaziv!**

Dole školarine – za besplatno školstvo!

„Bolonja“ je propala – za reformu visokog školstva u korist studenata!

Studentski parlamenti su mrtvorodenčad „Bolonje“ – za demokratsko organizovanje kroz studentske zborove!

***Redakcija internet časopisa „Crvena kritika“
kontakt e-pošta: crvenakritika@yahoo.com***

CRVENA KRITIKA
ZA RADNIČKU PARTIJU - PROTIV KAPITALIZMA

KAD PROČITAŠ, PROSLEDI DALJE!